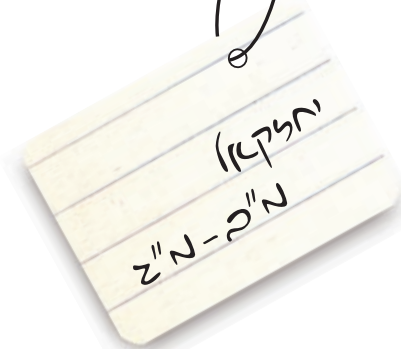

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

פרק מ"ב

בפרק מ"ב ממשיך יחזקאל בסיורו בבית המקדש העתידי, וחוזר אל החצר החיצונה לאחר ביקורו בקודש. בפסוקים א-יד מתואר סיורו בלשכות הצפון והדרום, ובפסוקים טו-כ יוצא יחזקאל אל הר הבית ורואה את מידותיו ואת החומה שסביבו.

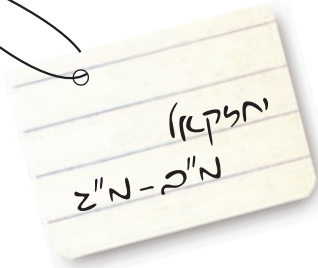
1 בפסוקים יג-יד, עם תום הסיור בלשכות, פונה האיש אל יחזקאל ומדבר עימו בפעם הרביעית והאחרונה. (א) בדברי האיש כלולות שתי הלכות, מה העיקרון המשותף לשתי ההלכות הללו? תנו דעתכם לדמיון הלשוני ביניהן ('שם יניחו... כי... קדש'). (ב) החידוש העיקרי בדבריו מצוי בדין החלפת הבגדים (פסוק יד). איזו מגמה מתבטאת בדין זה? ראו את דברי **המצודות**: 'כי קדש הנה, ואין ראוי לגעת בהן אל בגדי חול, וכשיבואו עימהן לעזרת אנשים פן יגעו בהן בבגדי חול מה שהעם מלובשים בהן...'

2 בשלב האחרון בסיורו רואה יחזקאל חומה רבועה המקיפה את המקדש מארבע רוחותיו. מהי מטרת החומה (כ)? עמדו על הקשר בין מטרה זו לבין ההלכות שנזכרו בפסוקים יג-יד.

פרק מ"ג

בפרק מ"ג מגיע חזון בית המקדש העתידי לשיאו עם חזרת כבוד ה' אל המקדש דרך השער המזרחי ממנו יצא בפרק י"א. כשם שהסיור הראשון במקדש נחתם בתיאור סילוק השכינה ממנו, כך נחתם הסיור במקדש העתידי בתיאור שיבת השכינה למקדש. בחלקו השני של הפרק (יג-כז) מפורטות מידותיו של מזבח העולה, וחנוכת המזבח. פסקה זו מהווה חוליית קישור בין תיאור המקדש ומידותיו לבין הלכות המקדש והכהנים שיפורטו בפרקים הבאים.

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com"

3 וְאֶשְׁמַע מִדָּבָר אֱלֹהֵי מְהַבֵּית' (ו) לאחר חזרת כבוד ה' למקדש שומע יחזקאל את קול ה' בכבודו ובעצמו מדבר עמו מהמקדש (פסוקים ו-יא). ה' מתאר את מצב המקדש בעבר ואת השינויים העתידיים שמטרתם למנוע סילוק נוסף של השכינה מהמקדש.

א) פסוקים ז-ח מתארים מציאות בעייתית שהשתרשה בימי הבית הראשון. עיינו במל"ב כ"א, יח, כו ועמדו על מהותם של המעשים הללו ועל הבעייתיות שבהם. היעזרו בפירוש רש"י: 'שהיו בתיים סמוכים, כמו שמצינו במלכים בשלמה ובעתליהו, ופעמים שהיו קוברים אותם בגן ביתם'.

ב) הזיקה בין בית ה' ובית המלך מתבארת היטב מסמיכות העניינים בתיאור מקדש שלמה (מל"א סוף פרק ו' ותחילת פרק ז'), ומחנכתם המשותפת של הבתים (פרק ט' פסוקים א ו-י). מה לדעתכם הייתה כוונתו הראשונית של שלמה בהסמכת שני המבנים, ואיזו סכנה טמונה בה? לאור זאת חשבו מהן המשמעויות של הרחקת הבתים במקדש העתידי.

4 'אֲתָהּ בֶן אָדָם הַגֵּד אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת הַבַּיִת' (י) פרשת המקדש חותמת בציווי ליחזקאל ללמד לעם את תכנית הבית (י-יא), ציווי המופיע גם בפתיחת הפרשה (מ,ד). כאן נוסף עניין כלימת העם כתנאי להעברת התכנית לעם וכתכליתה גם יחד. חשבו על הקשר בין הדברים, והיעזרו במפרשים הבאים:

רש"י: 'ויכלמו מעוונותיהם - בהראותי למו חסדי שאיני מואסם בעוונם'.

מצודות: 'כי בעת שתספר להם בניין העתיד יזכרו בבניין הראשון שנחרב בעוונם ויכלמו בזה'.

רבי אליעזר מבלגנצי: 'ואם לא יכלמו לא אשכון בתוכם כלל, שאם אשכון בתוכם עוד יטמאו ביתי וחצרותי'.

על חשיבות הגדת התכנית לעם ולימודה ראו את דברי הרד"ק:

'ישמרו אותם בלבם ויאמינו כי כן יהיה ויעשו אותם הבניינים והצורות והתורות לעתיד, ואם לא ישמרו אותם בלבם ולא יאמינו, לא יעשו אותם. כי כן מדת הקב"ה ישלם לאדם מדה כנגד מדה, כל המאמין בביאת גואל יזכה לגאולה ואם לא יאמין לא יזכה...!'

5 וְאֵלֶּה מִדּוֹת הַמִּצְבֵּחַ בְּאַמּוֹת' (יג) לפי תיאורו המפורט של יחזקאל, המזבח בנוי מארבע 'תיבות' המונחות זו על זו, וכל תיבה צרה מחברתה. מבנה זה דומה למבנהו של ה'זיקורת' - מגדל גבוה שהוקדש לאלים ונמצא בחפירות ארכיאולוגיות בערים חשובות במסופוטמיה. אחד המפוארים והידועים ביותר היה הזיקורת הבבלי, שיש הקושרים אותו לסיפור מגדל בבל. מה לדעתכם משמעות הדמיון בין שני המבנים? ראו את דברי הרב י' אריאל: 'יחזקאל שעמד בבבל על חורבות מגדלה, ראה במזבח העתיד את התיקון לחטא המגדל הקדמון. מגדל בבל והמזבח הם שני הפכים קוטביים: בראשו של מגדל בבל ניסה האדם להתייבב כשליט בעליונים ובתחתונים, בעוד שעל המזבח הוא עומד בהכנעה ומקריב את עצמו לפני השכינה' (י' אריאל, לב חדש, עמ' 346).

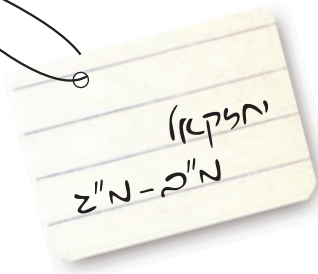

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sarah Rottenberg Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

הרחבה

תיאורו המדורג של מזבח העולה ביחזקאל עומד ביסוד תיאורי המזבח בבית שני, כפי שעולה מדברי המשנה במסכת מידות ג, א, המתארת את מבנהו ומצטטת את הפסוקים מיחזקאל. אולם לחלק מהדעות אין הוא משקף את המזבח של ימי בית ראשון. לפני כשלושים שנה חלה תפנית מפתיעה בסוגיה זו בעקבות גילוי המרעיש של המזבח בהר עיבל בידי הארכיאולוג אדם זרטל, שזיהה אותו עם המזבח שבנה יהושע לשם כריתת הברית (יהושע ח'). מבנה המזבח הקדום שמצא דומה למבנה המתואר ביחזקאל ובמשנה:

"שלא כשאר אתרים, שבהם יודע הארכיאולוג איזו יחידה הוא חופר - בית, חדר, מתקן או חומה - היה המבנה בהר עיבל בגדר חידה למן ההתחלה. עד היום לא מצאנו לו מקבילות ארכיטקטוניות בתחומה של הארץ. רק לאחר שלוש עונות-חפירה מאומצות, שארכו שנתיים, נפתרה התעלומה באשר לאופיו של האתר בדרך של הבזק, כאשר התחברו יחדיו הנתונים המדעיים והמקורות הספרותיים המספרים על הפולחן הישראלי.

כשנחפר המבנה הבודד במרכזו של המתחם, המקיף כארבעה דונמים, התברר, כי זהו מכלול מורכב בהרבה מששיעורנו תחילה. במרכזו מתנשאת במה גדולה, שמידותיה תשעה על שבעה מטרים. זו הוקמה כמבנה-מסגרת, שעובי קירותיו כמטר וחצי, והם בנויים אבני גוויל גדולות ובלתי מסותתות. אל תוך החלל הפנימי נבנו שני קירות עבים זה מול זה, כשפתח ביניהם. את החלל עצמו מילאו הבונים, במתכוון, בארבע שכבות מילוי אופקיות... מדרום-מערב עולה אל ראש הבמה כבש עשוי אבני גוויל, שרוחבו 1.2 מ' ואורכו כ-7 מ'. הזווית הנוחה מאפשרת עלייה קלה, והכבש מתאים יפה לציווי המקראי המפורש: "ולא תעלה במעלות על מזבחי, אשר לא תגלה ערותך עליו" (שמות כ', ג).

מצפון צמוד אל הכבש קיר נוסף קטן וצר, הנמוך מעט מקודמו. התברר כי כבש קטן זה, שסקרן אותנו מאוד, באשר לא מצאנו כל היגיון בדרך בנייתו, מיועד לעליית הכהנים אל חלק אחר של המזבח, הוא הסובב - אותה מרפסת הצמודה אל המזבח. הסתבר, כי אל הסובב עולים בדרך הכבש הקטן הצמוד אל הגדול. כל זה הובהר לנו רק עם הקריאה בתיאורים של המשנה על בית-המקדש השני בירושלים, המדויקים ביותר: "המזבח היה שלושים ושתים על שלושים ושתים. עלה אמה וכנס אמה, זה היסוד. נמצא שלושים על שלושים. עלה חמש וכנס אמה, זה הסובב. נמצא עשרים ושמונה על עשרים ושמונה... וכבש היה לדרומו שלמזבח: שלושים ושתים על רוחב שש עשרה... (משנה, מידות ג, א-ג). ואילו על הכבש הקטן אומרת המשנה: "כיצד? עלה בכבש, ופנה לסובב, ובא לו לקרן דרומית מזרחית..." (משנה, זבחים ה, ג).

המשך בעמוד הבא <

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com"

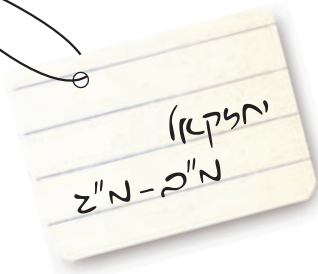
מתן ואתן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sadie Rennet Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

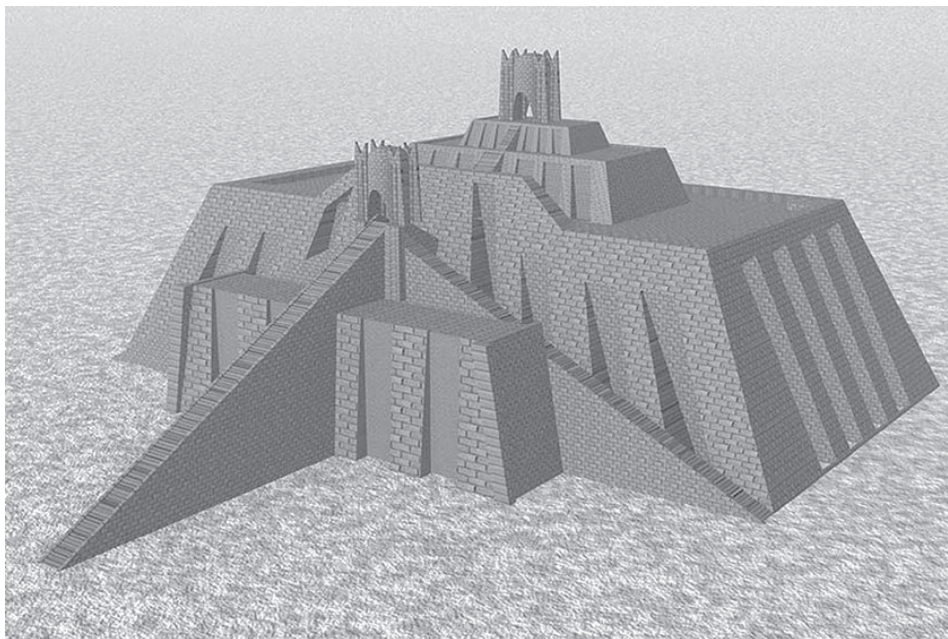
© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

מן התיאור של המזבח במשנה מצטייר מעין מגדל בעל קומות או בנוי רבדים, שהעליון קטן במקצת מן התחתון. בימי בית שני היו שלושה רבדים, ואילו במזבח בהר עיבל - שניים בלבד. הרבדים הללו נוצרים באמצעות הסובב. מעניין, כי גם מזבח העתיד של הנביא יחזקאל, שלרוב הדעות תיאר את בית המקדש הראשון, בנוי רבדים רבדים: "ואלה מדות המזבח באמות, אמה אמה וטפח, וחק האמה ואמה רוחב, וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד, וזה גב המזבח. ומחיק הארץ עד העזרה התחתונה שתים אמות, ורוחב אמה אחת, ומהעזרה הקטנה עד העזרה הגדולה ארבע אמות, ורוחב האמה. וההר אל ארבע אמות ומהאריאל ולמעלה הקרנות ארבע" (יחזקאל מ"ג, יג-טו).

(אדם זרטל, האתר הפולחני בהר עיבל)

(ויקיפדיה / wikikiyarou)

הזיקורת הגדול של אור

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com"

סטודיו טלי אילן 052-5513437

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

מתן ורחוב

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sadie Rennet Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך